

HARCKÉSZÜLTSEG, MOZGÓSÍTÁS ÉS HADTÁPKIKÉPZÉS

Az „ERŐD-77” parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat hadtáp tapasztalatai

Fekete György alezredes és Borbély Ferenc alezredes

A parancsnoki – törzsvezetési és csapatgyakorlatok a hadművelleti-harcászati felkészítés legjelentősebb formái a hátszázgvédelmi csapatoknál is, amelyek keretében az alaprendeltetésüknek megfelelő harc- és szakfeladataik megtervezését és végrehajtását gyakorolják.

A tervekben szereplő gyakorlatok közül sokrétűségével, összetettségével, a hátszázgvédelmi feladatok csaknem minden területének átfogásával, következőképp a résztvevők számával kiemelkedik és kiképzési időszakonként rendszeresen ismétlődik az „ERŐD” gyakorlat. Természetesen a rendszeres ismétlődés csak a gyakorlat tényére és elnevezésére vonatkozik, tartalma, lefolytatásának módszere és egyéb körülményei az egymásra épülő, egymást kiegészítő céloknak, valamint a központi utasításoknak megfelelően alakul.

A sokrétűség és összetettség pedig abban jut kifejezésre, hogy ezeken a gyakorlatokon nemcsak a parancsnokok és törzsek vesznek részt, hanem összekapcsolódnak az alegységek, egységek, magasabbegységek szakharcászati (harcászati) és mozgósítási gyakorlataival, illetve a törzsek gyakoroltatásával egyidejűleg ez utóbbiak gyakorlatait is vezetik (a kapott harcfeladat kereteibe illesztve).

A fokozatokat illetően sajátos az a körülmény is, hogy a HÁVP törzse – mint seregtest típusú vezető szerv – egyben a gyakorlat kidolgozója, szervezője, vezetője és maga is gyakorol.

A hátszázgvédelmi csapatok szervezetéből és háborús alkalmazásának körülményeiből adódóan a hadtápbiztosítást szervezőkre és végrehajtókra vonatkozóan ez sajátos rendszergyakorlat, minthogy hadtáp erőkkkel, eszközökkel csak az egységek rendelkeznek, a magasabbegységeknél és a HÁVP-nál csak hadtáp vezető szervek találhatók.

A gyakorlat szervezésénél és levezetésénél a hátszázgvédelmi csapatok hadtápbiztosításának jellemzőiből indultunk ki. Ezek a következők:

– mint ismeretes, a hadtápbiztosítás általános rendszerét (alaptípusát) a HM elvtárs 01. számú parancsával kiadott alapokmányban, a harcászati szabályzatban és a csapathadtáp utasításban az a „kényszer” határozza meg, hogy a harcoló csapatok a harc dinamikája során elszakadnak az őket tápláló bázisoktól és emiatt ki kell építeni olyan megbízható rendszert, amely megfelelő alrend-

szereivel és elemeivel képes biztosítani a harcolók alapszükségeit (anyagait), a sebesültek ellátását, hátraszállítását és a harci-technika kiszolgáltatását.

Ezzel szemben a HÁV csapatok hadtápbiztosításának alapvető jellemzője, hogy az egyhelyben való tevékenység következtében az anyagellátásban, a technikai és egészségügyi biztosításban a hosszú után-hátraszállítási lánc nem alakul ki, a csapatok mögöttes területein a mélységben és tagozatokban tartalék készletek felhalmazását, azok szállítását, átrakását, tárolását nem kell végrehajtani. A csapatok hadtápbiztosításának forrásai közvetlenül az alkalmazás helyszínén, vagy annak közelében meglévő ellátó bázisok.

- A HÁV csapatok fegyverzettel és harci-technikai eszközökkel való felszereltségéből a hadtápbiztosításra vonatkozóan az a következtetés adódik, hogy az anyagi szükségleteit alapvetően az élet- és létfenntartáshoz, valamint a szakfeladatok végrehajtásához felhasznált anyagfélések határozzák meg. Mint ismeretes, a harctevékenységet végrehajtó elvonuló szárazföldi csapatok anyagszükségeinek alapvető tömegét a harc, a tűz- és a manőver biztosításához szükséges lőszer és az üzemanyag teszi ki. Számított adatok szerint ez egy magasabbegységre vonatkozóan napi 2-4 ezer t anyagot jelent, és ez az említett fő anyagfajták mintegy 80%-át teszi ki. Ezzel szemben a HÁV csapatoknál ez az arány csak mintegy 20-30%, mennyisége pedig magasabbegységekre vonatkoztatva 150-200 t naponta. A polgári eredetű technika ellátásához, valamint a létfenntartáshoz szükséges anyagok - az össz-szükséglet nagyobb része - a helyszínen találhatóak elő és szerezhetőek be. Az anyagi biztosítás tervezése 10 napos időszakra történik;

- mivel az anyagi szükségletek biztosítása a helyszínen területileg elhelyezkedő ellátási forrásokból történik, közvetlenül jutnak el a felhasználókhoz, így „egyszakaszos” ellátási és szállítási rendszert képeznek. A közvetlen területi utaltságból adódóan az utánszállításokért való felelősség a felhasználóra hárul;

- a csapatok tevékenységének jellege és területi elhelyezkedése lehetővé teszi a hadtápbiztosítás során az ellátás és a szolgáltatás stacionál jellegű technológiájának alkalmazását. Ennek következtében a meleg étel elkészítése, a kenyérsütés, a fürdetés, a mosatás, a sebesült ellátás és egyéb szükségletek kielégítése alapvetően nem igényel tábori eszközöket és eljárásokat;

- a csapatok tevékenységének azon jellemzője, hogy együttműködésre utalnak a fegyveres erők más szerveivel és a polgári szervekkel, a hadtápbiztosítás vonatkozásában is az együttműködést vonja maga után. Egyes esetekben viszont elkerülhetetlen más fegyveres testületek és polgári szervek ellátásában és kiszolgáltatásában való részvétel;

- a kis alegységek, amelyek különböző szakfeladatokat oldanak meg hadtápbiztosítás szempontjából - a közvetlen természetbeni ellátás mellett - polgári szervekhez is utalhatók;

- a hátszági laktanyai jellegű elhelyezések (iskola, középület stb.) adott-ságai lehetővé teszik a közművek és energiahálózatok (víz, villany, fűtés stb.) igénybevételét, üzemeltetését. Az ilyen jellegű objektumokban az anyagi készletek és technikai eszközök biztonságosabban megóvhatók. Ez a körülmény a HÁV csapatainak zöménél a hadtápbiztosítást - háborús viszonyok között - megkönnyíti, a harcoló csapatokkal szemben.

És jelzi, hogy a hátszágvédelmi csapatok hadtápbiztosítása meglehetősen sajátos, így a gyakorlatok tervezését, előkészítését gondosan kell elemezni, és a felkészülésben, elgondolásban, levezetés megtervezésében érvényesíteni kell.

A HÁVP hadtáp törzsnek az 1977-ben lefolytatott „ERŐD” gyakorlatra való felkészülését a hadművelleti-harcászati felkészítési tervben – annak részeként – beütemeztük. Ez biztosította, hogy a hadtáp törzs kiképzési formái (hadművelleti-harcászati összevonás, törzskiképzés, önképzés. stb.) kölcsönösen egymáshoz kapcsolódva, egymásra építve-kiegészítve céltudatosan és tervszerűen kerültek végrehajtásra. Az alapvető szabályzatokat felfrissítettük, kiegészítettük az elméleti ismereteket és végrehajtottuk a gyakorlat előkészítésével kapcsolatos egyéb konkrét feladatokat is. Többek között ennek keretében dolgoztuk fel és elemeztük az előző évi gyakorlatok („ERŐD-76” „M” összekovácsolási, szakharcászati stb.) tapasztalatait és vizsgáltuk felül a tervező-szervező munka során elkészített okmányokat is.

A fentiekén kívül pontosítottuk a HKSZ-„M” hadtápbiztosítási terveket (HÁVP és csapat szinten, összehangoltan) „modellezés”-szerűen végigvittük a magasabb HKSZ-be helyezés „M” hadtápbiztosítási folyamatokat, illetve azok vezetését. Kiegészítettük, pontosítottuk az adattárakat, felülvizsgáltuk az adatgyűjtés, feldolgozás, tervezés, nyilvántartás rendjét, tartalmát, módszereit, formáit. Újra dolgoztuk, „iskoláztuk” és kiadtuk az egységes mintaokmányokat.

A gyakorlat sajátos jellegének megfelelően szerveztük meg a HÁVP hadtáptörzs csoportosítását, a feladatok elosztását.

A parancsnokság egészének szervezői-vezetői funkcióihoz igazodva a hadtáp törzs a következő csoportosításban dolgozott:

– kidolgozó csoportban: az elgondolás, a szervezési intézkedés, a feladat és a levezetési terv hadtápbiztosítási részeinek kidolgozására, majd a gyakorlat megindulása után az ide beosztottak a HÁVP gyakorlat vezető segítőtje és végül az értékelés elkészítője szerepében;

– a hátszágvédelmi feladatok megszervezése-megtervezése időszakában a HÁVP (seregtest) részéről a hadtápbiztosítás megszervezése és megtervezése alapvetően a hadtáp törzs háborús munkacsoportosításában, és a sávdiaagramos munkaterv szerint történt. A parancsnokság rövid múltjából adódóan ezek a munkamódszerek még a gyakorlás, kísérletezés stádiumában vannak, de megközelítően azonosak más magasabb törzsek munkarendjével.

A feladatok megtervezése párhuzamos módszerrel valósult meg, az elgondolás kialakításával egyidejűleg – előzetes intézkedésekkel – beindult a csapatok törzseiben is a tervező munka. A HÁVP hadtáptörzs a hadtápbiztosítás megtervezése után kiadta a hadtáp intézkedést. Ezt követően a törzs két csoportban folytatta a munkát.

a) A HÁVP vezetési pontján operatív csoporttal vezette a csapatok hadtápbiztosítását. Miután az alapvető hadtápbiztosítási okmányok elkészültek ez a csoport valóban csak az alárendelték szerteágazó tevékenységének operatív beavatkozására, irányítására szorítkozott.

b) A hadtáptörzs másik része az alárendelt (és gyakorló) csapatok hadtápbiztosítása tervezésében, szervezésében és végrehajtásában nyújtott közvetlen segítséget, illetve részben döntőnkénti szerepben (külön döntőnkénti állomány nem volt) ellenőrizte és értékelte a végrehajtást.

A gyakorlat végrehajtása során a hadtápbiztosításban további sajátos tapasztalat az, hogy a HÁVP és a csapat hadtáp törzsek gyakorlása mellett a gyakorlóknak, de különösen a mozgósítást végrehajtóknak a tényleges ellátása – figyelemmel az „M” törzsek szűkös anyagi lehetőségeire – kiemelt feladatot jelentett.

Más területekről kellett pótolni olyan szükségleteket, amelyekkel biztosítható a hadinormákban nem szereplő kulturált elhelyezési és létfeltételek (az állomány pihentetése, tisztálkodása, étkezése, fürdetése stb.). Ugyanakkor a békegazdálkodás hiánya miatt nem biztosítható feljavítás, a ht. állománnyal szemben a tartalékosok gyakorlatlansága ellensúlyozása miatt a hadtápbiztosításban.

Mindezek számbavétele után jelentős erőszköz átcsoportosítással és megerősítéssel biztosítható volt a gyakorlaton a mozgósított egység kulturáltabb kiszolgálása és ezzel egyidejűleg a hadtáp vezető szervek és alegységeik gyakoroltatása.

Az anyagi eszközök előteremtésében segítséget nyújtottak az MN csapatai, az ellátó központok és a területi polgári szervek. Ez utóbbiak különösen a csapatok polgári objektumokba való megalakulásában és a megyei területvédelmi egységek igényeinek kielégítésében. A tartalékos hadtáp vezető szervekhez pedig a nem gyakorlóktól csoportosítottunk át hadtáptiszteket.

A gyakorlat során a HÁVP hadtáp törzs állományából kikülönített segítő, ellenőrző csoport munkája következtében sikerült elérni, hogy az alárendeltek-nél végrehajtott feladatokat folyamatosan értékeltük, ez lehetőséget biztosított az azonnali folyamatos korrekciókra, a beavatkozásra, megkönnyítette a gyakorlat teljes és végleges értékelését.

Az ellenőrző csoport ilyen irányú munkája, már a kezdeti időszakban azt eredményezte, hogy meg tudtuk szerezni rövid úton a pontos információkat, adatokat, amiből csak a seregtest vezetését érintőket továbbítottuk, így a jelentéseket lerövidítettük. Ezzel egyrészt meggyorsítottuk a jelentések-intézkedések átfutási idejét, másrészt tehermentesítettük az amúgy is zsúfolt híradó eszközöket.

Ugyancsak a kezdeti tapasztalatok alapján vezettük be azt, hogy a csapatnál levő segítő, ellenőrző, a felterjesztés előtt minden okmányt, jelentést értékeljen, illetve láttamozzon. Ezzel a döntőnöklésnek egy általunk jobbnak tartott módját is bevezettük.

Sajátos vezetési rendet jelent az a tény is, hogy a HÁVP csapatoknál a hadtáp vezetés helyileg nem különül el az összefegyvernemi törzstől. A csapatok tevékenységének jellege nem igényli, a híradó eszközök pedig nem teszik lehetővé HVP működtetését. Ez bizonyos értelemben, előnyös, vannak azonban hátrányai is.

A HÁVP hadtáp törzsnek megkülönböztetett figyelmet kell fordítania az együttműködésre. Az ezzel kapcsolatos feladatok értelmezésénél és gyakorlati megvalósításánál a következőket tisztáztuk.

Az együttműködésben részt vevő szervek hovatartozását illetően lehet külső és belső. A külső együttműködést az azonos szintű vezető és végrehajtó szervek között az eggyel magasabb szintű vezető szervezi. A belső együttműködés a seregtesten, vagyis a HÁVP-on belül valósul meg, részleteiben a parancsnokságon belül a különböző osztályok, szervek között, a hadtáp törzson belül a szolgálat főnökök, illetve a különböző alkalmi csoportok között, valamint az alárendelt csapatok hadtáp szervei között.

Az együttműködés tartalmát tekintve egészségügyi biztosítási, szállító-, ellátó-, igénybevételi-, javító, szolgáltató tevékenységekre, a hadtáp egységek, alegységek, intézetek alkalmazására, telepítésére, működőképességük fenntartására, a hadtáp tömegpusztító fegyver elleni védelmére, őrzés-védelmére terjed ki.

Az együttműködést az előljáró szervezi és az alárendelteknek az együttműködés fenntartásában van meghatározó szerepe.

A HÁVP viszonylatában az előljáró HM szervek utasítása alapján megszervezik a HÁVP és a szövetséges csapatok vezető szervei, a PVOP, KPM, BM, MÖR alárendelt szervei a hadtápbiztosításra vonatkozóan az ellátó központok közötti együttműködést. Az együttműködés fenntartására pl. az ellátó központokkal, ennek alapján a HÁVP hadtáp törzs feladatát képezi.

A hadtápbiztosításban érintett fegyvernemek és szolgálati ágak, illetve annak vezetését megvalósító fegyvernemi és szolgálati ág főnökök, valamint a HTPH közötti együttműködésnek a parancsnok elhatározása az alapja. A fegyvernemi és szolgálati ág főnökök és a HTPH egyeztetik azokat a rendszabályokat, amelyek együttműködésüket, erőik és eszközeik alkalmazásának koordinálását teszik szükségessé. Ilyen konkrét rendszabályok pl.: a szállítótér igénylések, a gépkocsitak igénybevételével kapcsolatos egyeztetések, igények, a sebesültek hátraszállításához a szállító és csapatjárművek felhasználásának biztosítása, a tömegpusztító fegyverek csapásai következményeinek felszámolása a csapat, vegyvédelmi, egészségügyi és más erők együttes tevékenysége útján, vagy a hadtáp technikai szolgálat javító műhelyeiben.

A HÁVP szervezi a saját alárendelt csapatok közötti együttműködést.

A HÁVPK HTPH együttműködésre kötelezi (saját szervezése, utasítása alapján) az alárendelt hadtáp szerveket, melyek csapatai közös feladatot hajtanak végre, vagy azonos körzetben tevékenykednek.

Kiemelt figyelmet érdemel a tömegpusztító fegyverek csapása következményeinek felszámolása során szükséges együttműködés. Tekintettel arra, hogy a HÁVP alárendelt csapatai háborús működési körletében más seregestek alegységei is tevékenykedhetnek (KPM, BM, PV és MÖR), a csapás polgári lakosságot is érhet, így a következmények felszámolásában egy sor fegyveres és polgári szerv érintett. Ezek közötti együttműködést az illetékesek meg kell, hogy szervezzék, ami maga után vonja a hadtápalegységek, mindenképp az egészségügyi alegységek közötti együttműködés szükségességét is. A hadtápalegységek közötti együttműködés mellett a hadtápalegységek és más szervek közötti együttműködés megszervezése és fenntartása is szükséges, gondolunk elsősorban az egészségügyi és kiürítő, mentő osztagokra, mentesítő állományokra, vegyi- és sugárfelderítőkre, romeltakarító alegységekre, forgalomszabályozókra, kórházak igénybevételére stb.

A gyakorlat során az együttműködést a fenti felfogásban (területei, tartalma, rendje) kíséreltük megszervezni és a gyakorlatban érvényesíteni. Ami a lehetőségeket, módszereket illeti, a gyakorlat során beváltak a tervezésre vonatkozó elképzelések, több területen azonban nem volt mód a megszervezett együttműködés aktivizálására, tényleges gyakorlati próbájára.

A gyakorlat tapasztalataiként felvetett kérdések egy rövid múltú állomány elvi-módszertani útkeresése, melynek továbbfejlesztése, begyakorlása és javítása a további „ERŐD” és más gyakorlatok feladatát képezi.